

Planlama Piyasasının İki Yeni Dinamiği: Parçalama ve Tekelleşme

*

Ali Cenap Yoloğlu

Öz

Küçük ölçekli, parçacıl ve plan bütünlüğünü bozan plan değişiklikleri planlama alanının en önemli sorunlarından biridir. Her ne kadar plan uygulama süreciyle ilgili olarak plan değişiklikleri istisnai bir araç olarak tanımlansa da; plan değişiklikleri istisnai bir durum olmaktan çıkmış ve genel bir uygulamaya dönüşmüştür. Bu tür değişiklikler aracılığı ile planlama kararlarından etkilenen tüm aktörler planlama faaliyetinin getirdiği sınırlamaların dışında kalmaya çalışmaktadır.

Plan değişikliklerinin hayata geçmesinde iki unsurun çok önemli olduğu vurgulanabilir. Kişisel ve kısmi çıkarları ön plana çıkaran bu tür plan değişikliklerini talep eden taraflar ile bu talepleri onaylayan ve hayata geçiren yerel yönetimler sürecin en önemli iki tarafıdır. Üstelik bu plan değişikliği talepleri toplumun sadece belli bir kesiminden değil tüm kesimlerden gelmektedir. Diğer bir deyişle plan değişikliği beklentisi tüm toplumsal katmanlara yayılmıştır. Bununla birlikte belediyeler ise bu süreçte edilgen bir konum almaktansa sürecin aktif bir parçası ve hatta yöneten aktörü olma eğilimindedirler.

Görgül çalışmanın bulguları da küçük ölçekli, parçacıl ve plan bütünlüğünü bozan plan değişikliklerinin meslek alanında ne kadar yaygınlaştığını ampirik olarak göstermektedir. Bu tür plan değişikliği taleplerinin sayısının artmasını hem kolaylaştıran hem de motive eden iki unsur olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi hukuki anlamda planlama yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi; ikincisi ise felsefi anlamda mülkiyet ilişkilerinin içeriğidir.

Bununla birlikte görgül çalışmanın en önemli sonuçlarından biri ise kentsel mekanın üretiliş biçiminin örgütlenmesiyle ilişkilidir. Serbest planlama büroları tarafından yürütölen serbest planlama faaliyetlerinde tekelleşme görölmeye başlanmıştır. Bu parçacıl planlama faaliyetinin sadece sonuçları anlamında değil süreç açısından da sermaye birikimine neden olduğu anlamına gelmektedir.

Anahtar kelimeler: *Plan değişiklikleri, plan bütünlüğünün bozulması, neo-liberal kent anlayışı, planlama yetkisinin devri, inar kanunu.*

Two New Dynamics of Planning Market: Disintegration and Monopolization

*

Ali Cenap Yoloğlu

Abstract

Plan amendments small-scale, partial and disruptive to the integrity of planning are one of the most important problems of planning field. Although plan amendments are defined as exceptional cases about implementing plans, they are no longer exceptional cases but become a general mode of planning. By these kinds of plan amendments, all actors affected by the regulations brought by planning practice try to be out of arrangements brought by planning.

It can be easily stated that there are two factors which are very significant to bring plan amendments into being. Demanding side of these plan amendments featuring private and partial interests and local governments approving and carrying out these demands are both main parts of these amendments. Furthermore, this kind of amendment demands come not only from a certain section of society but from every segments of society. In other words, expectations of plan amendment spread to all social layers. Additionally, municipalities try to become an active part and even to be leading actor of it.

The findings of empirical study show how much these plan amendments small-scale, partial and disruptive to the integrity of planning become widespread in planning practices. There are two facilitating and motivating factors behind the increasing number of plan amendment demands. These are first of all decentralization of planning authorities to local governments and in the second place philosophically the content of property relations.

In addition to that one of the most important findings of empirical study is related with organization of production of urban space. It is observed that there is a monopolization process in the market of private planning offices that provide services both to public and private agencies. Therefore partial spatial planning practices result in capital accumulation not only by its outcome in terms of creating urban rents but also by its process in terms of rising prices due to monopolization of market.

Keywords: *plan amendments, deterioration the integrity of the plan, neoliberal understandings of the city, decentralization of planning authority, development law,*

1. Plan Bütünlüğünün Bozulması

Bugün kent planlama alanında en çok Őikâyet edilen konulardan/sorunlardan bir tanesi plan bütünlüğünü bozan eylemlerin planlama pratiğinde oldukça yaygın bir uygulama alanı bulmasıdır. Bu durum hem akademi hem de planlama pratiği içinde bulunan planlılar tarafından defalarca dile getirilmiŐtir.

Tekeli'ye göre (1988: 6) bir yanda planlar üretip bu planların uygulanması için stratejiler geliŐtirirken diğer yandan plan dışı kalmanın yeni yollarını yaratıyoruz. Levent'e göre (2010: 636) mekânsal plan bütünlüğünü bozan her türlü müdahale (plan deđiŐiklikleri, mevzi planlar, ilave planlar) mevcut planlama yaklaŐımında erozyona neden olmaktadır. Tekil talepleri kolajlayan bir planlama pratiğinin kentsel mekânın bütünlüğünü ve devamlılığını zedeleme ve kentsel kurguyu ortadan kaldırmakta ve kenti kent yapan en temel nitelik olan kamusal alan kurgusunun da bozulmasını ve süresiz hale gelmesini sağlamaktadır (Levent, 2010: 648). Planlamanın temel amacı yaşanan kentleşme sorunlarına çözüm üretmek iken yapılan yanlış uygulamalar (plan bütünlüğünü bozan uygulamalar) yüzünden sorun üreten bir mekanizmaya dönüşmüştür (Uyar, 2011: 7).

Plan bütünlüğünün bozulmasına neden olan bu geliŐmelerin hayata geçmesinde iki temel unsur olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi bu plan deđiŐikliklerini, mevzi imar planlarını veya ilave imar planlarını talep eden taraf; ikincisi ise bu taleplere olumlu yanıt veren ilgili yerel yönetimler.

DeđiŐiklik taleplerinin temelde kamusal veya toplumsal faydadan ziyade kişisel çıkarları arttırma niyeti ile gündeme getirildiği kolayca tahmin edilebilecek bir nedendir. Bu yönde bir çok örnek ortaya konmuŐtur (Ünlü, 2010: 38; Aysu vd., 1993: 42; Bilgihan vd., 2007: 379; Çopuroğlu, 2011: 310).

Ancak bu tür taleplerin toplumun sadece belli bir kesiminden geldiği söylenemez. Toplumun genelindeki bu yaygın eğilim Tekeli (1986: 4) tarafından Şöyle aktarılmaktadır: toplumda sürekli olarak üretilen fiziki plan kararları dışında kalma yolları aranmaktadır... Bu konuda birbirin-

den niteliksel olarak farklılaşan eğilimler vardır. Bunlardan biri yeni kentleşen, düşük ve düzensiz geliri grupların kent çeperinde oluşturdukları gecekondu alanlarıdır. İkincisi ise birincisinin tam tersine, toplumun güçsüz kesimlerinde değil güçlü kesimlerinde sürdürülmektedir. Bu eğilimin temelinde hızlı kentleşmenin getirdiği kentsel toprak rantlarından daha yüksek pay alma çabası yatmaktadır.

Kentsel rantı arttırmaya dönük talepleri onaylayarak bu süreçte en önemli aktör olan belediyelerin ise konuya ilişkin olarak iki türlü bir yaklaşım içinde olduğu söylenebilir. Bunlardan bir tanesi yaşanan sürecin pasif bir izleyicisi olmaktansa süreci yönlendiren ve bunun nemalarını toplayan bir konum almaktır.

Ermergen (2009: 17) belediyelerin planlama çalışması adı altında 'daha fazla nereyi iskâna açabiliriz, plan değişiklikleriyle hangi rantları yaratabiliriz' diye düşündüğünü ifade etmektedir. Özcan'a göre (1988: 4) ise belediyeler planlama yetkisini kentsel rantın paylaşımında güçler dengesini değiştirmek ve genişletmek olarak anlamışlardır.

Belediyelerin bu tür plan bütünlüğünü bozan eylemleri onaylamalarının ikinci nedeni ise istemleri dışında gelişen ve kontrol edemedikleri toplumsal olaylar karşısında aldıkları tutumlardır. Burada iki tür niyetten bahsedilebilir. Birincisi, mevcut durumun oy kaygısıyla meşru hale getirilmesi ve seçmen tabanının korunmasıdır. İkincisi ise, toplumsal ve ekonomik olarak zor koşullarda bulunan insanların kendi başlarına çözdükleri konut sorununu başka bir sorun alanına dönüştürmemektir. Bilgihan vd. (2007: 379) Diyarbakır'da yoğun göç sonucunda mevcut yapılaşmış alanda kaçak gelişmeler olduğunu, bu kaçak yapılaşmayı yasal hale getirmek için belediyelerin bir baskıya maruz kaldığını ve bunun sonucunda durumu yasallaştıran ve yoğunluk arttıran plan değişikliklerinin yapıldığını söylemişlerdir.

Plan bütünlüğünü bozan bu tür girişimlerin toplumun çeşitli kesimleri arasında gelişen bir kolektif bilinçle gerçekleştiği konusunda hiç şüphe yoktur. Ünlü (2010: 40) plan değişikliği sürecinde arsa sahibi, mimar, plancı, müteahhit ve belediye arasında bir ittifak geliştiğini belirtmekte-

dir. Tekeli'ye göre (1986:4) toplumdaki değişik kesimler; dostluklar, değişik ölçeklerde rüşvet, siyasal etki mekanizmaları, emrivakiler ve diğer mekanizmaları kullanarak sürekli olarak plan kararları dışında kalmanın yollarını üretmekte ve bunları çeşitlendirmektedir.

Plan değişikliği, mevzi imar planı ve ilave imar planı gibi plan bütünlüğünü bozan uygulamalar ile ilgili verilen örneklere oldukça sık rastlamak mümkündür. Bu örneklere ait hem zaman hem de yer bilgileri bu tür uygulamaların planlama pratiğimizde nasıl yer ettiğini gösterir en büyük kanıttır (etinkaya, 2009: 70; opuroğlu, 2009: 62; opuroğlu, 2011: 313; Bademli, 2001: 14; Aras ve Eke, 2010: 629-630; Manavoğlu, 2009: 23; Alpaslan, 2009: 70; Armen, 2010: 686; Altınçekiç Aysel ve nverdi, 2006: 12-13; Aysu vd., 1993: 41).

Plan bütünlüğünü bozan "planlama eylemleri"nin yarattığı etkiler ilgili eylemlerin yapıldığı yere ve bağlama göre farklılık göstermektedir. Ancak kesin olan bir nokta şudur ki; planlama eylemiyle yaratılmaya çalışılan bütünlük, kurgu ve ilişkilerin bozulduğudur. Bu etkilere ilişkin olarak değerlendirmelere de yazında rastlanmaktadır (nl, 2010: 39-40; nl, 2006: 482; Sönmez, 2010b: 130; Manavoğlu, 2009: 25; Erdem ve Meşhur, 2006: 341; Serdaroğlu Sağ, 2009: 75; Kocatürk, 2011: 52; Bilgihan vd., 2007: 374; etinkaya, 2009: 71; Arkon ve Gülerman, 1995: 19).

2. Tekelleşme

Tekel (monopol) piyasası isminden de anlaşılacağı üzere, malın tek bir satıcısının bulunması demektir. Ancak alıcısı ise pek çoktur. Bunun tam tersi, yani alıcının tek, satıcının çok olduğu piyasa biçimine *monopson* piyasası denir (Aren, 1993: 122).

Serbest planlama faaliyetinin yürütüldüğü piyasayı "monopson" bir piyasa olarak yorumlamak mümkündür. şöyle ki, belediyeler yönetmekle yükümlü oldukları alanda planlama faaliyetlerini kontrol eden tek yetkili birimdir. İster kendi isteğiyle plan yaptırısın, ister vatandaşın sunduğu plan tekliflerini incelesin bu durum değişmemektedir. Diğer bir

deyişle planlama faaliyetlerine ilişkin olarak belediyelerin plan onama yetkisi göz önüne alındığında tek yetkili (alıcı) ilgili belediyedir.

Ancak şu unutulmamalıdır ki monopson piyasalarda tek bir alıcı olmasına karşın birden fazla satıcının olduğudur. Tekrar serbest planlama faaliyetlerine dönülecek olursa planlama işlerini üreten (bu plan üretme teklifi ister belediyeden gelsin ister vatandaştan gelsin) birden fazla serbest planlama bürosu vardır.

Tekelleşmeye dönük olarak iki farklı yaklaşım olduğu söylenebilir. Tekellere karşı olanlar, tekelin piyasadaki gücü sayesinde üretimi ve mal çeşidini kısıtladığını, aşırı kâr elde etmek amacıyla fiyatları yükselttiğini, böylece tüketiciyi sömürdüğünü ileri sürerler. Tekelleri savunanlar ise tekellerin ölçek ekonomilerinin oluşmasını sağlayarak, üretim maliyetlerinin düşürülmesine ve etkinliğin artmasına yol açarken, rekabetten kaynaklanan bazı savurganlıkları önlediğini, atıl kapasiteyi ortadan kaldırdığını ve uzun dönemli planlamayı olanaklı kıldığını ifade etmektedirler (Milliyet, 1991: 209).

Tekelleri kendi içinde ayırmak mümkündür. Yasal tekeller: Bir malın ya da hizmetin üretimi yasa ile tek bir girişime (işletmeye) bırakılmışsa, buna yasal tekel denir (Aren, 1993: 122; Milliyet, 1991: 210). Fiili tekeller: yasal bir müdahale olmaksızın, fiilen piyasada tekel kurabilmiş olan işletmelerdir. Fiili tekellerin oluşmasına olanak sağlayan nedenler şöyle gruplandırılabilir: a) doğal koşullar, b) anlaşmalar, c) işletme büyüklüğü (sermaye birikimi) olmak üzere üç grupta toplanabilir (Aren, 1993: 123).

- a) Bir işletmenin başka hiçbir yerde bulunmayan bir doğal kaynağa sahip bulunması ona tekel olanağı sağlar (Aren, 1993: 123).
- b) Aynı malı üreten girişimcilerin aralarında anlaşarak alıcıların karşısına sanki tek bir satıcı imişler gibi çıkmalarıdır. Bu anlaşmaların en yaygın örnekleri karteller, tröstler ve holdinglerdir (Aren, 1993: 123; Milliyet, 1991: 210).

Kartelde üyeler, fiyat, kalite ve alıcıya sağlanan diğer bütün avantajlar konusunda, rekabeti ortadan kaldıracak biçimde anlaşırlar. Kartel üyeleri, bazen sadece piyasayı bölüşmekle yetinirler ve diğer konularda serbest olurlar. Bu durumda kartel üyeleri, sadece kendilerine bırakılmış

olan bölgelerde iş yapar, diğer üyelerin bölgelerine tecavüz etmezler. (Aren, 1993: 123-124).

c) Bir teşebbüsün, çok büyük olduğu için, tek başına piyasaya egemen olmasıdır. Şirketler, ya rakipleri ile mücadele edip onları yutarak büyürler ya da daha başlangıçtan itibaren piyasaya egemen olacak bir büyüklükte kurulurlar (Aren, 1993: 124).

Serbest planlama faaliyetinin yürütüldüğü piyasada oluşan tekellerin yasal tekellerden ziyada fiili tekeller olduğu söylenebilir. Fiili tekellerin oluşmasını sağlayan koşullardan ilki daha önce de vurgulandığı üzere işletme büyüklüğü veya sermaye birikim düzeyidir.

Serbest planlama faaliyetinin yürütüldüğü piyasaya daha önceden girilen ve geçmişte yapılan işleri dikkate alınarak karne grubu yükseltilen plancılara ait bürolar uzun süredir piyasada olmanın ve geçmişte görece daha az serbest planlama faaliyeti yürüten büro olmasının yarattığı rekabetin az olduğu piyasa koşullarının getirdiği avantajından yararlanarak (doğal koşullar) hatırı sayılır bir sermaye birikimi sağlamışlardır. Ancak bir önceki dönemde/koşullarda sağlanan sermaye birikimi güncel koşullarda yeni aktörlerin piyasaya girmesine engel oluşturacak veya ekonomik olarak görece zayıf büroların elenmesine neden olacak koşullar yaratmaktadır. Bunun başlıca nedeni ise sermaye birikimi sahip büroların bu birikimden faydalanarak aynı iş için daha düşük fiyat teklif ederek rakiplerinin var oluş koşullarını ortadan kaldırmasıdır.

Serbest planlama faaliyetinin yürütüldüğü piyasada fiili tekellerin oluşmasını sağlayan ikinci koşul ise anlaşmalardır. Ancak buradaki anlaşmanın içeriği piyasada fiili tekellerin oluşmasını sağlayan anlaşmalardan farklıdır. Piyasada tekelleşmeyi sağlayan anlaşma aynı malı üreten satıcılar arasında olurken planlama alanında tekelleşmeyi sağlayan anlaşmalar satıcı ile tekil alıcı (belediye) arasında olmaktadır.

Belediyeler (tekil alıcı) yapılan işin içeriğinden bağımsız olarak sadece belli serbest planlama faaliyetinin yürütüldüğü bürolar eliyle üretilen planlama işlerini dikkate aldıklarına dair serbest planlama piyasasına sinyaller verdiklerinde; ilgili bürolar lehine bir durum gelişmesi kaçınıl-

mazdır. Çünkü planlama işini talep eden gayrimenkul sahibi, karşılığında yüksek bedel ödeyeceğini bilerek de olsa, belediye tarafından gereksiz yere şekilsel yönden reddedilmek istemez.

Piyasada tam anlamıyla bir tekelleşme yani bir malın sadece bir firma tarafından üretilmesi gibi bir durumla karşılaşmak oldukça güçtür. Ancak bir firma tek başına piyasa talebinin çok büyük bir bölümünü karşılıyor, geri kalan bölüm de çok sayıda küçük firmalar tarafından karşılanıyorsa, o piyasada tekelleşme olduğu söylenebilir (Aren, 1993: 124). Bu durum görelili monopol olarak da tanımlanmaktadır: piyasada faaliyet gösteren ancak fazla önemi olmayan pek çok rakip mevcuttur (Milliyet, 1991: 210).

Elbette ki buradan serbest planlama faaliyetlerinin yürütüldüğü piyasada mutlak bir tekelleşmenin olduğu söylenemez. Durumu daha net ifade etmek gerekirse; serbest planlama faaliyetlerinin yürütüldüğü piyasada görelili bir tekelleşmenin olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle işin büyük kısmı belli serbest planlama büroları arasında (il/belediye bazında) paylaşılırken, geri kalanı ise diğer serbest planlama büroları arasında paylaşılmaktadır.

Bu durumda serbest planlama faaliyetlerinin yürütüldüğü piyasada ücretlerin, meslek odası tarafından belirlenen ücret düzeyinin çok üzerine çıkması doğaldır. Artan bu bedelin anlaşmanın tarafları arasında (belediye-büro) arasında paylaşılması beklenen bir sonuçtur.

3. Alan Çalışması

3.1. Alan Çalışmasının İçeriği

Alan çalışması kapsamında Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi mesleki denetim görevlisi tarafından 2007-2010 yılları arasında yapılmış toplam 7.145 mesleki denetim uygulaması incelenmiştir. Ankara Şube, etkinlik alanı açısından 81 ilin 34'ünü bünyesinde barındırması, toplam üye sayısının 1/3'den fazlasına sahip olması ve serbest şehircilik bürolarının yaklaşık 1/3'nün Ankara'da olması nedeniyle verilerin önemli bir temsiliyet kabiliyetine sahip olduğu söylenebilir.

Çalışmanın amacı, serbest planlama pratiğine ilişkin hem “ne yapılıyor” hem de “nasıl yapılıyor” sorularına yanıt aramaktır. Çalışma sırasında mesleki denetim uygulamasına ait veriler: plancı, işin yapıldığı yer (il düzeyinde), mesleki denetime tabi işin türü, işveren, işin alansal büyüklüğü ve işi yapan plancının karne grubu değişkenlerine göre incelenmiştir.

3.2. Tanımlayıcı İstatistikler

3.2.1. Plancılar

Mesleki denetim yaptırmak üzere toplam 189 plancı Şubeye başvurmuştur. Bu 189 planıcıdan en çok iş yapan 20 plancı toplam mesleki denetim uygulamalarının yarısından fazlasını yaptırmıştır. Buna göre serbest şehircilik pratiği bazı ellerde kümelenildiği söylenebilir. Diğer bir değişle serbest şehircilik hizmetlerinde bir çeşit tekelleşme baş göstermiştir.

3.2.2. Yapılan İş

Mesleki denetim uygulaması yapılan yaklaşık 7000 planlama işinin %63,3’ünü “imar planı değişiklikleri” oluştururken, %82,7’sini imar planı değişiklikleri ve “mevzi imar planları” oluşturmaktadır. Piyasa bütüncül planlardan çok, parsel düzeyinde ve parçacıl planlar üretilmesini talep etmektedir.

Tablo 1. En Çok İş Yapan Plancılar

	Plancı	Adet	%
1	A	326	4,6
2	B	305	4,3
3	C	295	4,2
4	D	271	3,8
5	E	238	3,4
6	F	236	3,3
7	G	203	2,9
8	H	193	2,7
9	I	158	2,2
10	J	151	2,1
11	K	144	2,0
12	L	141	2,0
13	M	139	2,0
14	N	136	1,9
15	O	126	1,8
16	P	123	1,7
17	Q	120	1,7
18	R	119	1,7
19	S	115	1,6
20	T	108	1,5
	Ara Toplam	3647	51,8
189	Genel Toplam	7047	100,0

Tablo 2. Üretilen Hizmet Tipi

Hizmetin adı	Adet	%
IPD (imar planı değişikliği)	4807	69,3
MIP (mevzi imar planı)	928	13,4
IP (imar planı)	228	3,3
İlave IP (ilave imar planı)	207	3,0
RIP (imar planı revizyonu)	173	2,5
ilave + rev IP (ilave + revizyon imar planı)	133	1,9
NIP + UIP (nazım imar planı + uygulama imar planı)	106	1,5
Diğer	83	1,2
NIPD (nazım imar planı değişikliği)	56	0,8
KAIP (koruma amaçlı imar planı)	40	0,6
NIP (nazım imar planı)	37	0,5
KAIPD (koruma amaçlı imar planı değişikliği)	34	0,5
CDP (çevre düzeni planı)	23	0,3
CDPD (çevre düzeni planı değişikliği)	23	0,3
UDGP (uzun devreli gelişme planı)	12	0,2
RNIP (nazım imar planı revizyonu)	11	0,2
MIPD (mevzi imar planı değişikliği)	9	0,1
KTP (kentsel tasarım projesi)	8	0,1
Köy yerleşim planı	6	0,1
RÇDP (çevre düzeni planı revizyonu)	5	0,1
KARIP (koruma amaçlı imar planı revizyonu)	2	0,0
KDP (kentsel dönüşüm projesi)	2	0,0
Plan notu değişikliği	1	0,0
TMP (turizm master planı)	1	0,0
Toplam	6935	100,0

3.2.3. İşveren

İşverenler incelendiğinde özel şahıs ve belediyelerin en büyük işverenler olduğu görülmektedir. Bu ikisinden sonra ise üçüncü en büyük işveren ise meslek pratiği planlama ile çok yakından ilgili olan haritacıdır. Bir plancının başka bir plancının işvereni olması durumu ise ilginçtir. Bununla birlikte İller Bankası ise en küçük ölçekli işveren olarak ortaya çıkmaktadır. Bunda hem İller Bankası'nın etkisiz-

Tablo 3. İşverenler

İşveren	Adet	%
Özel	2905	41,4
Belediye	2542	36,2
Haritacı	746	10,6
Kamu	448	6,4
Kooperatif	136	1,9
Plancı	120	1,7
Oda-borsa-birlik-dernek-vakıf	70	1,0
İller Bankası	51	0,7
Toplam	7018	100,0

leştirilmesi hem de belediyelerin büyük ölçekli iş talep etmemelerinin katkısı büyüktür.

3.2.4. İşin Yapıldığı Yer

81 ilin tamamına ilişkin mesleki denetim kaydının olduğu görülmüştür. Bununla birlikte yapılan toplam işlerin %50'sinden fazlası 10 ilde yapılırken, yaklaşık %70'i ise 20 ilde beklenmektedir. İller bazında gözlemlenen yoğunlaşma "acaba tekelleşme il bazında mı gerçekleşiyor?" sorusunu gündeme getirmektedir.

Tablo 4. En ok İş Yapılan Yirmi İl

	İşin yapıldığı il	Adet	%
1	Ankara	793	11,4
2	Mardin	543	7,8
3	Elazığ	374	5,4
4	şanlıurfa	329	4,7
5	Van	320	4,6
6	Erzurum	304	4,4
7	Kilis	278	4,0
8	Kastamonu	211	3,0
9	Antalya	207	3,0
10	Kayseri	180	2,6
11	Gaziantep	171	2,5
12	Kırşehir	147	2,1
13	Zonguldak	133	1,9
14	Bitlis	123	1,8
15	Siirt	119	1,7
16	Batman	113	1,6
17	Uşak	107	1,5
18	Hatay	105	1,5
19	Muğla	99	1,4
20	Corum	99	1,4
	Ara Toplam	4755	68,3
	Genel Toplam	6960	100,0

3.2.5. Alansal Büyüklük

Yapılan işlerin alansal büyüklükleri incelendiğinde; işlerin 1/3'ünün 1 hektardan küçük, 2/3'nün ise 2 hektardan küçük olduğu görülmektedir. Bu durum parçalı veya parsel bazında planlama anlayışının yaygınlığına ilişkin en büyük kanıtı oluşturmaktadır.

Tablo 5. Yapılan İşin Alansal Büyüklüğü

Alan	Adet	%	Birikimsel %
0-1 ha	2443	34,67	34,67
1-2 ha	2202	31,25	65,91
2-3 ha	466	6,61	72,53
3-4 ha	264	3,75	76,27
4-5 ha	217	3,08	79,35
5-7 ha	223	3,16	82,52
7-10 ha	212	3,01	85,53
10-15 ha	170	2,41	87,94
15-20 ha	99	1,40	89,34
20-30 ha	120	1,70	91,05
30-50 ha	130	1,84	92,89
50-100 ha	129	1,83	94,72
100-200 ha	115	1,63	96,35
200-500 ha	111	1,58	97,93
+500 ha	146	2,07	100,00
Toplam	7047	100,00	

3.2.6. Karne Grubu

Karne grupları incelendiğinde, mesleki denetim yapılan işlerin yaklaşık %45'inin A grubu plançılara, %25'inin de F grubu plançılara ait olduğu görülmektedir. Buna göre yüksek karne grubuna sahip plançılarının serbest şehircilik piyasasında bir baskınlıklarının olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Plançılarının Karne Grubu

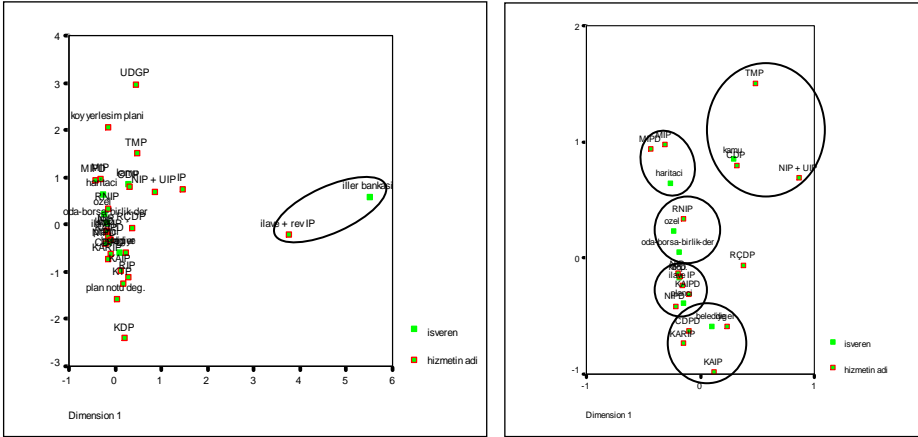
Karne grubu	Adet	%	Birikimli %
A	3227	45,3	45,3
B	507	7,1	52,5
C	243	3,4	55,9
D	500	7,0	62,9
E	835	11,7	74,6
F	1806	25,4	100,0
Toplam	7118	100,0	

3.3. Çeşitli özömler

3.3.1. İşveren'e Göre Değerlendirme

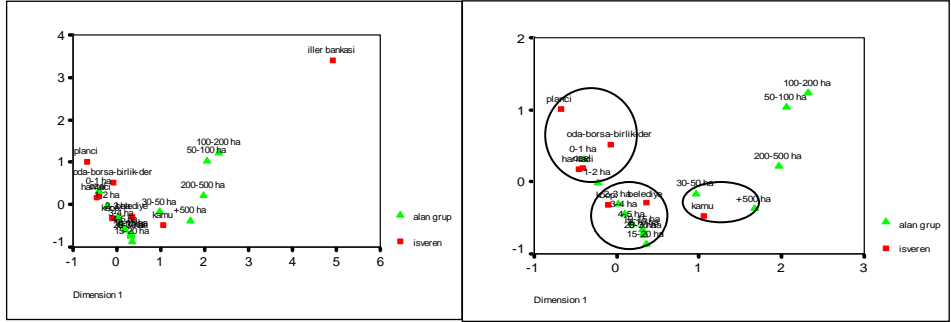
İşveren - Hizmet Tipi İlişkisi: İller Bankası tahmin edileceği üzere tüm yerleşim ölçeğinde İlave ve Revizyon İmar Planları yaptırmaktadır. Bununla birlikte Kamu bekleneciği üzere üst ölçekli evre Düzeni Planları ve Turizm Master Planları yaptırmaktadır. Haritacıların ilgi alanı ise yerleşim alanı dışındaki yerlerdir ve genellikle Mevzi İmar Planı ve Mevzi İmar Planı Değişikliği yaptırmaktadırlar. Belediyeler ise genellikle evre Düzeni Planı Değişikliği ve Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu yaptırmaktadırlar. Böylece kendilerine sınırlandırmalar getiren planları aşmaya çalışmaktadır. Kooperatifler, plancılar, oda-borsa-birlik-dernek-vakıflar ve özel kişi ya da kuruluşlar ise daha küçük ölçekli, parçacıl ve kısmi çıkarlara hizmet eden ilave imar planları, imar planı değişiklikleri, koruma amaçlı imar planı değişiklikleri, nazım imar planları, nazım imar planı revizyonları veya nazım imar planı değişiklikleri yaptırmaktadırlar.

Figür 1. İşveren – Hizmet Tipi İlişkisi

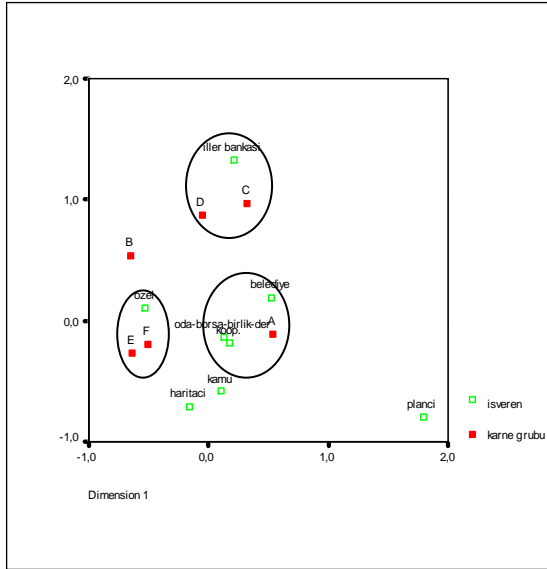
İşveren - İşin Büyüklüğü İlişkisi: İşverenin çıkar ya da kamusal sorumluluk ölçeği küçüldükçe, bekleneciği üzere yapılan işin ölçeği de küçülmektedir. Ancak belediyelerin baskın ölçeğinin 2-30 ha arası olması onların da kamusal sorumluluk alanı algılamasının küçüldüğünü göstermektedir.

Figür 2. İşveren – Alansal Büyüklük İlişkisi

İşveren – Karne Grubu İlişkisi: İşveren karne grubu ilişkisi incelendiğinde belediyelerin genellikle A grubu plancılarla çalıştığı, özel girişimci ve haritacıların ise genellikle E ve F grubu plancılarla çalıştığı gözlenmiştir.

Figür 3. İşveren – Karne Grubu İlişkisi

3.3.2. Plancıya Göre Değerlendirmeler

Plancı - İşin Yapıldığı Yer İlişkisi: En çok iş yapılan 20 ilin 16 tanesinde en çok iş yapan 20 plancının en az bir tanesi o ildeki imar operasyonlarının en az %20'sini yönetmektedir. Bu durum daha önce dile getirilen iller düzeyinde tekelleşmenin varlığına ilişkin en önemli kanıttır.

Tablo7. Plancı ve İşin Yapıldığı Yer İlişkisi

	Plancı																				Toplam
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	
Ankara	0,0	7,6	3,6	1,3	0,3	0,0	0,0	2,8	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	2,1	0,0	10,1	800
Mardin	5,7	0,0	0,4	0,0	32,2	12,5	0,0	0,0	0,0	13,4	0,0	0,0	5,9	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	544
Elazığ	0,0	0,5	0,8	4,0	0,0	0,0	52,4	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	32,4	0,8	0,0	0,3	0,3	374
Şanlıurfa	15,5	0,0	0,0	0,0	7,3	24,5	0,0	7,3	0,0	0,3	0,9	0,0	7,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	330
Van	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	23,1	0,0	0,0	0,3	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	321
Erzurum	0,0	0,3	31,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	41,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	306
Kilis	58,4	0,0	0,0	0,0	0,0	28,3	1,1	0,0	0,0	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	279
Antalya	0,0	1,4	3,8	8,1	5,7	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,5	0,0	0,0	0,9	211
Kastamonu	0,0	0,0	6,2	22,7	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,5	0,5	211
Kayseri	0,0	81,8	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	187
Gaziantep	4,7	0,0	0,0	1,7	0,0	0,6	0,0	0,0	0,6	0,0	70,3	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	172
Kırşehir	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	26,2	0,0	0,0	0,0	0,0	45,0	0,0	0,0	0,0	149
Zonguldak	0,0	0,0	3,7	16,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	21,3	136
Bitlis	0,0	0,0	50,8	0,0	0,0	0,0	0,0	13,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	124
Siirt	0,0	0,0	0,8	4,2	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	29,4	0,0	0,0	0,0	0,0	32,8	0,0	0,0	0,0	7,6	0,0	119
Batman	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,7	0,0	0,0	0,0	77,9	0,0	0,0	0,0	12,4	0,0	0,0	113
Hatay	1,9	0,0	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,6	0,0	12,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	108
Uşak	46,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	46,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	108
Çorum	0,0	1,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	11,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	102
Muğla	0,0	5,9	13,7	22,5	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	102

Plancı – İşin Büyüklüğü İlişkisi: Mesleki denetim yaptırmak üzere odaya başvuran 189 plancı toplam 20.422.543 hektar arazi planlamıştır (Türkiye yüzölçümünün ¼'ünden daha fazla). En çok iş yapan 20 plancıdan 19'u (plancı C hariç) toplam planlanan alanın %2,2'sini planlarken, bunlar dışındaki 4 plancı toplam planlanan alanın %92'sini planlamıştır. Bu durum planlar arasında bir işbölümü olduğunu göstermektedir. Kimi planlar çok sayıda ama alansal olarak küçük planlar yaparken kimi planlar az sayıda ama alansal olarak büyük planlar yapmaktadırlar.

Tablo 8. Plancı – Yapılan İşin Alansal Büyüklüğü İlişkisi

Plancı	Toplam alan (ha)	Toplam alan %
A	29.319,1	0,144
B	228.054,0	1,117
C		
D	53.370,6	0,261
E	2.581,0	0,013
F	12.849,7	0,063
G	2.000,5	0,010
H	93.236,6	0,457
I	13.269,9	0,065
J	423,3	0,002
K	1.583,2	0,008
L	2.597,9	0,013
M	248,0	0,001
N	145,0	0,001
O	2.517,9	0,012
P	576,9	0,003
Q	2.381,6	0,012
R	12.850,5	0,063
S	320,3	0,002
T	1.065,0	0,005
Ara Toplam	459.390,9	2,200
Genel toplam	20.422.543,3	100,000

Tablo 9. Plancı – Yapılan İşin Alansal Büyüklüğü İlişkisi

Plancı	Toplam alan (ha)	Toplam alan %
C	3.030.483,9	14,8
V	4.698.936,8	23,0
AE	8.387.536,7	41,1
FJ	2.684.500,0	13,1
Ara Toplam	18.801.457,4	92,1
Genel toplam	20.422.543,3	100,0

Plancı – Karne Grubu İlişkisi: En çok iş yapan ilk 5 plancının tamamı A grubu plancıdır. Bununla birlikte en çok iş yapan ilk 20 plancıdan 10 tanesi yine A grubu plancı iken 5 tanesi de F grubu plancıdır. Daha önce

söylendiği gibi burada da A grubu planlar lehine gelişen durum kendini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Tablo 10. Planlı – Karne Grubu İlişkisi

Planlı	Karne grubu						Toplam
	A	B	C	D	E	F	
A	327	0	0	0	0	0	327
B	310	0	0	0	0	0	310
C	300	0	0	0	0	0	300
D	277	0	0	0	0	0	277
E	240	0	0	0	0	0	240
F	0	238	0	0	0	0	238
G	0	0	0	0	0	203	203
H	194	0	0	0	0	0	194
I	0	0	0	0	0	158	158
J	0	0	0	0	0	151	151
K	0	0	0	0	0	144	144
L	0	0	0	143	0	0	143
M	139	0	0	0	0	0	139
N	0	0	0	0	0	136	136
O	0	0	0	0	127	0	127
P	0	0	0	0	123	0	123
Q	122	0	0	0	0	0	122
R	120	0	0	0	0	0	120
S	115	0	0	0	0	0	115
T	0	0	0	0	110	0	110

3.3.3. Hizmet Tipi'ne Göre Değerlendirme

Hizmet Tipi – İşin Büyüklüğü İlişkisi: En çok “imar planı değişikliği” ve “mevzi imar planı” yapılmasına karşın bu işler toplam planlanan alanın sadece %0,22’lik bir kısmını oluşturmaktadır. Buna karşın toplam planlama işinin %0,33’lük kısmını oluşturan çevre düzeni planları ile toplam planlanan alanın %92,4’ü planlanırken, turizm master planları ile toplam planlanan alanın %3,6’sı planlanmıştır.

Tablo 11. Hizmet Tipi – Alansal Büyüklük İlişkisi

Hizmetin adı	Adet	Adet %	Toplam alan (ha)	Toplam alan %
IPD	4807	69,32	38.605,0	0,19
MIP	928	13,38	5.321,8	0,03
CDP	23	0,33	1.8870.328,6	92,41
TMP	1	0,01	743.600,0	3,64
Genel Toplam	6935	100,00	20.419.782,5	100,00

Hizmet Tipi – Karne Grubu İlişkisi: İmar Planı Değişikliklerinin yaklaşık yarısını A grubu plancılar yapar iken, Mevzi İmar Planlarının da yaklaşık yarısını F grubu plancılar yapmaktadır. Karne grupları arasında bir uzmanlaşma görülmektedir.

Tablo 12. Hizmet Tipi – Karne Grubu İlişkisi

Hizmet tipi	Karne Grubu						%
	A	B	C	D	E	F	
IPD	46,5	8,1	3,1	6,6	10,8	24,9	68,6
MIP	20,7	5,7	3,8	6,3	20,1	43,4	13,2
Diğerleri	32,7	86,2	93,2	87,1	69,1	31,7	18,2
Genel Toplam	100	100	100	100	100	100	100

3.3.4. Karne Grubu'na Göre Değerlendirme

Karne Grubu – İşin Yapıldığı Yer İlişkisi: En çok iş yapılan 20 ilden 14 tanesinde A grubu, 6 tanesinde F grubu ve 1 tanesinde E grubu plancı o ilde toplam yapılan işin %40'dan fazlasını yapmaktadır. A grubu plancıların baskın konumu bir kez daha görülmektedir.

Tablo 13. Karne Grubu – İşin Yapıldığı Yer İlişkisi

İl	Karne Grubu						Toplam
	A	B	C	D	E	F	
Ankara	43,8	2,9	1,9	4,8	19,5	27,2	100,0
Mardin	44,5	19,3	2,8	0,4	0,6	32,5	100,0
Elazığ	7,0	0,0	0,0	1,1	32,6	59,4	100,0
Şanlıurfa	41,2	32,7	0,6	0,0	0,0	25,5	100,0
Van	16,8	0,0	0,3	0,9	31,2	50,8	100,0
Erzurum	31,7	0,0	1,3	0,0	64,4	2,6	100,0
Kilis	58,4	38,0	0,0	1,1	0,0	2,5	100,0
Kastamonu	55,0	0,0	2,4	7,1	10,9	24,6	100,0

Antalya	71,0	16,7	2,4	3,3	6,2	0,5	100,0
Kayseri	92,5	2,1	1,6	1,1	0,0	2,7	100,0
Gaziantep	19,3	5,3	0,6	3,5	0,0	71,3	100,0
Kırşehir	54,4	0,0	0,0	27,5	2,0	16,1	100,0
Zonguldak	60,6	7,6	3,8	3,8	3,0	21,2	100,0
Bitlis	67,7	0,8	0,0	0,0	25,8	5,6	100,0
Siirt	17,1	1,7	0,0	16,2	0,9	64,1	100,0
Batman	16,8	0,0	1,8	0,0	0,9	80,5	100,0
Hatay	75,9	1,9	9,3	3,7	2,8	6,5	100,0
Uşak	94,4	0,0	0,0	0,0	0,0	5,6	100,0
Muğla	72,5	2,9	5,9	12,7	5,9	0,0	100,0
Çorum	40,6	0,0	2,0	3,0	12,9	41,6	100,0

4. Planlama Alanının Dönüşümü

4.1. Temel Nedenler

Plan bütünlüğünü bozan mevzi imar planları, ilave imar planları ve plan değişiklikleri gibi uygulamaların gittikçe artan şekilde ön plana çıkmasının iki temel nedeni vardır. Bunlardan birincisi ülkemizde yürürlükte olan mülkiyet ilişkileri ile bu mülkiyet ilişkileri çerçevesinde kentsel alanlar hakkında karar veren yerel yönetimlerin yetki çerçevesidir.

Tekeli (1988:9-11) mülkiyet ilişkileri ile planlama arasındaki bağlantıyı şu şekilde yorumlamaktadır: Eğer mülkiyet haksız kazanç elde etmenin bir aracı olmaktan arındırılmaz ise; sistem içinde, plan dışında kalarak bu değerlere el koyma güdüsü sürekli olarak var olacaktır. Bu güdü ise plan dışı kalmanın yeni yollarının üretilmesine neden olacaktır... Buna bağlı olarak imar planlarının, plancıyı zengin etmeden başlayarak belli grup veya kişileri zengin etme ya da karar organlarına hakim kişilerin muhaliflerini cezalandırma aracı olmaya kadar uzanan değişik işlevler kazanabileceğini belirtmektedir... Dolayısıyla bugünkü mülkiyet sistemi kamu yararına uygun imar planlarının gerçekleşmesinde en önemli engeldir.

Mülkiyet ilişkileri ile kentsel rant arasındaki bu ilişki biçiminin vücut bulabilmesi için bu konuda karar verici merci olan yerel yönetimlerin alacağı tavır da çok önemlidir. Burada özellikle üzerinde durulan konu ise yerel yönetimleri planlama alanında tek yetkili kılan yetki devri (planlamanın

yerelleşmesi) meselesidir. Bu konuda hem akademisyen hem de serbest planlıların yaptığı değerlendirmeler durumun vahametini ortaya koymaktadır. Planlama alanında yetkilerin yerel yönetimlere devredilmesi planlama ve mekan üretme pratiğinde tam bir düzensizliğin doğmasına neden olmuştur (Bademli, 2001: 14; Özcan, 1988: 4; Yeter, 2007: 463; Sönmez, 2008: 391; Sönmez, 2010a: 710; Eliçin, 2005: 225).

4.2. Bağlam

Verili mülkiyet ilişkilerinin ve planlama yetkilerinin yerele devredilmesinin içinde bulunduğumuz durumu ortaya çıkarması için belli bir bağlamda ilişkilmesi gerekmektedir. Çünkü bu ilişkilendirme farklı koşullarda farklı mekansal pratikler de üretebilir. Bunlardan birincisi daha makro ölçekli, son zamanlara damgasını vuran liberal kent anlayışı ile bu anlayışın hayata geçmesini kolaylaştıran ve doğrudan doğruya pratiği yönlendiren imar kanunudur.

Şengül'e göre (2004: 27) liberal kent anlayışında tüm kenti gözetilen bir mekan kurgusu ve uzun vadeli terkedilmiştir. Bu anlayışın kaçınılmaz bir sonucu olarak planlama pratiğinin sınıflar-üstü olma özelliği çökmüştür. Planlama kurumunun özel çıkarlar dışında tanımlanan kamusal niteliği tek edilmiştir. Daha önceleri çok daha dolaylı yollardan planlama sürecine etki etmeye çalışan sermaye artık sürecin bir parçası haline gelmiştir.

Yine Şengül'e göre (2009: 64) ihtiyaç temelli taleplerle desteklenen kentsel büyüme ikincilleşirken, spekülasyon temelli talepler etrafında şekillenen kentsel büyüme modeli ön plana çıkmaktadır... Yeni toplumsal dengeler içinde ön plana çıkan grupların daha önce çok sınırlı ölçüde kalan spekülasyon müdahaleleri çok daha derin bir hale gelmiştir.

Keskinok'a göre (2010: 55) gereğinden fazla imarlı alan üretimi, bütünsel bir planlama ve kalkınma anlayışı yerine parçacı ve mevzi planlama kararlarının gerekliliğini öngören liberalleşme siyasalarının sonuçları olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla kentler imarlı alan yaratma yarışı içindedir (Keskinok, 2010: 56).

Levent'e göre (2010:637) yeni ekonomik ve siyasi düzen planlama ile ona meşruiyetini sağlayan kamu yararı ilkesi arasında herhangi bir organik bağ-

lantı istememektedir. Çünkü kamu yararını tesis etme üzere yapılan çalışmalar sermayenin birikim sağlama önceliği ile uyumsuzluk göstermektedir... Buna ek olarak ekonomik yapının hızla değişmesi sermaye gruplarının da kısa, orta ve uzun erimli planlarını hızla güncellemesini ve yeni duruma uyum sağlamasını beraberinde getirmektedir. Piyasa aktörleri değişen ekonomik duruma uyum sağlamları için gerekli esnek koşulları mekansal düzlemde de talep etmekte ancak mevcut planlama düzeni, tek amacı sermayenin beklentilerine yanıt vermek olmadığı için, bir engel olarak çıkmaktadır... Bu nedenlerden dolayı sermaye bütüncül planlama anlayışı yerine parçacı, kısa erimli ve sermayenin önceliklerini temel alan bir planlama yaklaşımı için bastırmaktadır.

5. Değerlendirme

Çalışma sonunda çıkarılacak sonuçlardan birincisi şudur: serbest meslek alanında yüksek karne grubuna sahip planlılar lehine bir tekelleşme vardır. Benzer içerikte bir değerlendirme Yoloğlu (2006: 61) tarafından daha önce de yapılmıştır. Bu durum, serbest meslek piyasasına yeni girmiş veya girme niyetinde olan yeni planlıların işini oldukça zorlaştırmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak yeni mezun planlılar ya piyasadaki diğer yüksek karneli planlılar yanında ücretli olarak çalışmak zorunda kalacaklar ki bu olasılık oldukça düşüktür, ya da işsizler ordusunun bir üyesi olacaklardır. İşsizler ordusunun giderek büyümesinin ücretler üzerindeki azaltıcı etkisi de dikkate alınması gereken diğer bir noktadır.

Diğer bir sonuç ise şudur: kent bütününe yönelik planlama faaliyeti çok sınırlı bir düzeyde kalmaktadır. Kent içinde veya yakın çevresinde parsel düzeyinde ve çevresiyle ilişkisiz bir şekilde plan yapmak temel planlama faaliyeti olmuştur. Bu durum “plan yapmak”tan çok “plan bozmak” olarak yorumlanabilir.

Bu konuda en dikkat çekici nokta belediyelerin “Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ve “Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonları” yaptırarak, tıpkı özel şahıslar gibi sınırlayıcı plan hükümleri dışında kalmaya çalışmaları ve yine tıpkı özel şahıslar gibi noktasal plan kararları üretmeyi tercih etmeleri-

dir. Neo-liberal zihniyet bireysel düzeyden çıkmış ve kamu kurumlarına da sirayet etmiştir. Kamu kurumları bu zihniyetin kolaylaştırıcısı olmaktan zihniyetin taşıyıcısı konumuna yükselmişlerdir. Bu durumda en önemli soru ise toplumun genel faydası olarak niteleyebileceğimiz kamu yararını kimin sağlayıp koruyacağıdır. Çünkü bu sorumluluğu üstlenmesi gereken kurumlar hızla bu görevlerini terk etmektedirler.

Genel olarak serbest planlama faaliyetlerinin yürütüldüğü piyasadaki planlama işlerinin kentlerde hem rantların artmasına hem de artan rantlara el konulmasına aracılık ettiği dikkate alındığında serbest planlama faaliyetinin sadece sonuçları dolayısıyla değil süreç açısından da haksız kazanç elde etmenin bir aracına dönüştüğü sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Alpaslan, Ö. (2009) Antalya Kıyı Bölgesi Planlama Sürecinin Kıyı Alanlarına Etkileri: Side-Manavgat Örneği, *Planlama*, 2009/2, s:67-71.
- Altınçekiç Aysel, F. ve Ünverdi, L. (2006) Yerel Rantın Global Stratejilere Açılımı: Çeşme Yarımadası, *Planlama*, 2006/3, s:7-15.
- Aras, M.Ö. ve Eke, F. (2010) Parçayı Planlamak, Planlamayı Parçalamak, s:617-631; ŞPO, *Kentleri Korumak/Savunmak 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 33. Kolokyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Aren, S. (1993) Ekonomi El Kitabı (Türkiye Ekonomisinden Örneklerle), Gerçek Yayınevi: İstanbul.
- Arkon, C. ve Gülerman A.R. (1995) İzmir Büyükşehir Bütünündeki Nazım Plan Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme, *Planlama*, 1995/1-2, s:14-20.
- Armen, E. (2010) Antalya Oturumu, s:685-688; ŞPO, *Kentleri Korumak/Savunmak 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 33. Kolokyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Aysu, E. vd. (1993) Son 10 Yıl İçinde Boğaziçi Fizik Mekanını Şekillendiren Kurum ve Gruplar, *Planlama*, 1993/1-4, s:38-45.
- Bademli, R. (2001) Bursa İl Planı Deneyimi, *Planlama*, 2001/1-2, s:12-21.
- Bilgihan, G. vd. (2007) Diyarbakır Nazım Plan Çalışması: Aktör Merkezli Bir Değerlendirme, s:373-388; ŞPO, *Planlama, Siyaset, Siyasalar 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 30. Kolokyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.

- Çetinkaya, U.B. (2009) Adana Kentsel Alanının Tarihi Süreç ve ÇDP Çerçevesinde İncelenmesi, *Planlama*, 2009/1, s:67-77.
- Çopuroğlu, A. (2011) Üst ve Alt Ölçekli Planlar Arasında Yetki Kayması ile Bu Süreçte Nazım İmar Planlarının İşlev Yitimi, s: 307-317; ŞPO, *Planlamanın Dili 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 34. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Çopuroğlu, M.A. (2009) Adana'da Kentleşme ve İmarsız Gelişmenin 50 Yılı, *Planlama*, 2009/1, s:53-65.
- Eliçin, Y. (2005) Hangi Planlama? Kürselleşen Kentler, Yerelleşen Planlama, s:223-235; ŞPO, *Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Erdem, R. ve Meşhur, M.Ç. (2006) İmar Planları Marifetiyle Plansız Kentsel Gelişme, s:339-344; ŞPO, *Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Ermergen, O. (2009) ŞPO Antalya Şubesi ve Antalya'nın Planlama ve Gelişme Sorunları Üzerine Orhan Ermergen ile Söyleşi, *Planlama*, 2009/2, s:7-17.
- Keskinok, H.Ç. (2010) Kenti Korumak: Kamusalığı Yaratmak, s:51-59; ŞPO, *Kentleri Korumak/Savunmak 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 33. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Kocatürk, F. (2011) Kayseri'de Planlama ve Kentsel Gelişim (1923-2000), s:45-53; ŞPO, *Planlamanın Dili 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 34. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Levent, T. (2010) Esnek Planlama Yaklaşımları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme: Bu Yaklaşımların Türkiye Bağlamında Yanılsamaları, s:633-653; ŞPO, *Kentleri Korumak/Savunmak 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 33. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Manavoğlu, E. (2009) Antalya Kenti'nin Geçmişten Günümüze Mekansal Gelişimi ve Planlama Çalışmalarının Değerlendirilmesi, *Planlama*, 2009/2, s:19-30.
- Milliyet (1991) Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet: İstanbul.
- Özcan, Ü. (1988) Kent Yönetimi, Yöneticiler ve Şehir Plancıları, *Planlama*, 1988/2, s:3-5.
- Serdaroğlu Sağ, N. (2009) Bir Süreç Analizi: Konya'da Yeniden Yapılanma Yaklaşımları, s:73-80; ŞPO, *Kentsel Yeniden Yapılanma: Kazananlar, Kaybedenler 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 32. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Sönmez, R. (2008) Mesleki Deneyimler, s:389-400; ŞPO, *Planlama Meslek Alanı 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 31. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Sönmez, R. (2010a) Antalya Oturumu, s:705-724; ŞPO, *Kentleri Korumak/Savunmak 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 33. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.

- Sönmez, R. (2010b) Mersin Kent Bütünü ve Yakın Çevresi 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı, *Planlama*, 2009/3-4, s:129-144.
- Şengül, H.T. (2004) Şehircilikte Reform Çabalarına İlişkin Metodolojik ve Kuramsal Bir Değerlendirme, s:19-29; ŞPO, *Şehircilikte Reform 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 27. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Şengül, H.T. (2009) Kentsel Yeniden Yapılanma ve Kentleşme Eğilimleri Üzerine Bazı Gözlemler, s:61-67; ŞPO, *Kentsel Yeniden Yapılanma: Kazananlar, Kaybedenler 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 32. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Tekeli, İ. (1986) Türkiye'deki Fiziksel Planlama Olayına Genel Bir Bakış, *Planlama*, 1986/1, s:3-6.
- Tekeli, İ. (1988) Mülkiyet Kurumu, Kamu Yararı ve İmar Planları Üzerine, *Planlama*, 1988/2, s:6-13.
- Uyar, N. (2011) Açılış Konuşması, s:6-7; ŞPO, *Planlamanın Dili 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 34. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Ünlü, T. (2006) Kentsel Mekan Üretme Sürecinde Plan Değişikliklerinin Rolü: Şehirciliğin Bireyselleşmesi, s:475-484; ŞPO, *Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Ünlü, T. (2010) Mekansal Planlamanın Kentin Biçimlenmesine Etkisi: Mersin Örneği, *Planlama*, 2009/3-4, s:27-42.
- Yeter, E. (2007) Forum Konuşmaları, s:462-465; ŞPO, *Planlama, Siyaset, Siyasalar 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 30. Kolokiyumu Bildiriler Kitabı*, ŞPO: Ankara içinde.
- Yoloğlu, A.C. (2006) Serbest Şehircilik Hizmetinin İçyapısına İlişkin Bir Değerlendirme, *Planlama*, 2006/1, s:53-61.

Yrd. Doç. Dr. Ali Cenap Yoloğlu: Mersin Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü